

25. 2. 2021

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Dětské dluhy a chystaná novelizace OZ a OSŘ

Ministerstvo spravedlnosti předložilo v polovině roku 2019 návrh k novele občanského zákoníku a občanského soudního řádu, díky níž by došlo k omezení možnosti vymáhat peněžité dluhy po nezletilých, a tím tak řešení stále aktuálnější problematiky tzv. „dětských dluhů“, tedy situace, kdy stále více nezletilých vstupuje do dospělosti s dluhy, které nadto mnohdy nebyly zapříčiněny jejich vinou. Novela byla původně plánovaná s účinností od 1. ledna letošního roku, prozatím se ovšem účinnost posunula na 1. července 2021. Návrh má za sebou 2. čtení v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR.

Změna současné právní úpravy by měla mít za následek posílení ochrany dětí v právních vztazích stejně jako role jejich zákonných zástupců, kteří jsou navíc považováni za nejčastější původce dětských dluhů (především kvůli zanedbání povinné péče). Vláda si tak od novely slibuje eliminaci a především pak prevenci před exekucemi vedenými vůči nezletilým či zletilým za dluhy, jež vznikly v dětství. Dle důvodové zprávy k novele je vznik dětských dluhů v rámci českého právního řádu nejen možný, nýbrž v některých ohledech dokonce naše současná právní úprava přispívá k jejich poměrně snadnému vzniku, byť nepřímo, neboť neobsahuje mechanismy zabraňující vzniku takovýchto dluhů.

Vláda v této souvislosti upozornila na skutečnost, že zákonná úprava pouze umožňuje rozšířit sféru právních jednání nezletilého, neobsahuje však žádný institut k jeho omezení, a tím i ochraně nezletilých. Na základě § 32 OZ může zákonný zástupce dát souhlas k jednání nad rámec svéprávnosti dítěte, což vede k oslabení ochrany nezletilého, neboť právě ten nese odpovědnost za případné negativní následky svého jednání, k němuž udělil souhlas jeho zákonný zástupce, a k němuž by za běžných okolností způsobilý nebyl. Stejně tak potřebný souhlas soudu k určitým jednáním zákonného zástupce (např. nabytí daru či dědictví nezanedbatelné hodnoty) dle § 36, respektive § 898 OZ chrání nezletilého před jeho zákonnými zástupci, nikoli už před nedostatkem jeho vlastní rozumové či volní vyspělosti. Uvedená omezení jsou však současně nepraktická a neproporcionální vůči těm nezletilým, kteří jsou od svých 15 let výdělečně činní.

Další oblastí, kterou se novela zabývá, je problematika smluvních pokut, která je vůči nezletilým vyhodnocována jako příliš přísná. To z toho důvodu, že smluvní pokuta má objektivní povahu a nelze se jí zprostit ani v případě nezavinění či v důsledku vis maior. Věřitel tak může v případě porušení smluvní povinnosti vyžadovat smluvní pokutu i v případě, že mu nevznikla žádná škoda. Na výši smluvní pokuty pak nemají vliv ani osobní poměry dlužníka, včetně jeho věku (soud může smluvní pokutu moderovat pouze co do její přiměřenosti). Přitom právě smluvní pokuty bývají jednou z nejčastějších příčin vzniku dětských dluhů. Zejména se jedná o jízdy načerno, neuhrazené regulační poplatky v nemocnicích či nezaplacené poplatky za odvoz komunálního odpadu (dle § 2052 OZ se ustanovení o smluvní pokutě použijí i na pokutu stanovenou pro porušení smluvní povinnosti právním předpisem – penále). Hlavní věřitelé dětských dluhů tak jsou dopravní podniky, nemocnice či obce, které tyto dluhy vymáhají prostřednictvím exekucí (a kterým ani jiný postup nezbyvá vzhledem k nutnosti jednat se zákonem vyžadovanou péčí řádného hospodáře).

Nová úprava se rovněž zabývá deliktní způsobilostí nezletilých, kdy na základě účinné legislativy platí, že nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, nahradí způsobenou škodu, pokud byl způsobilý ovládnout své jednání a posoudit jeho následky (§ 2920 odst. 1 OZ). Společně a nerozdílně se škůdcem nahradí škodu i ten, kdo nad ním zanedbal náležitý dohled. Není-li škůdce povinen k

náhradě, nahradí poškozenému škodu ten, kdo nad škůdcem zanedbal dohled (§ 2921 OZ). Dle trestního práva přitom dítě mladší 15 let nemůže spáchat ani trestný čin ani přestupek, na základě shora citovaných ustanovení je však plně způsobilé k náhradě škody, a to i způsobené z nedbalosti (pokud bylo schopné ovládnout své jednání a posoudit jeho následky).

Další z příčin dětských dluhů zákonodárce spatřuje v některých institutech procesního práva, které nezohledňují specifické postavení žalovaných dětí. Konkrétně se jedná např. o platební rozkaz, který při nepodání odporu v zákonné 15denní lhůtě má účinky pravomocného rozsudku. Novela rovněž mezi tyto znevýhodňující instituty řadí i rozsudek pro zmeškání a rozsudek pro uznání, kdy v případě nevyjádření se na výzvu soudu nebo nedostavení se na jednání podle § 114b odst. 5 a 114c odst. 6 OSŘ nastává fikce uznání nároku.

Na základě shora uvedených skutečností navrhuje Ministerstvo spravedlnosti, aby peněžité dluhy vzniklé na základě právního, nikoli však protiprávního jednání, nezletilých byly vymáhány maximálně do výše jejich jmění ke dni nabytí plné svéprávnosti. Stejně tak by byla limitována možnost vymáhání smluvních pokut. Omezení vymáhání dluhů by se vztahovalo i na případy dluhů z nájmu bytu, který na dítě přešel smrtí nájemce, s nímž nezletilý ke dni smrti nájemce žil ve společné domácnosti dle § 2279 OZ.

Za účelem zachování rovnováhy mezi právy dítěte a právy věřitelů má být součástí novely ustanovení, že za peněžitý dluh dítěte, který vznikl z právního jednání učiněného před nabytím plné svéprávnosti, ručí rodič, který za dítě jednal nebo mu k právnímu jednání udělil souhlas. Tento rodič se ovšem nemůže u soudu domáhat případného vyrovnání po svém dítěti.

Dle nové úpravy by měla dále škodu způsobenou dítětem mladším 13 let hradit osoba, která nad ním zanedbala náležitý dohled. Výjimky z tohoto ustanovení představuje situace, kdy uvedená škoda byla dítětem způsobena skutkem majícím povahu úmyslného trestného činu a dále situace, kdy náhradu škody dovolí danému dítěti jeho majetkové poměry.

Novelou občanského soudního řádu by také mělo být soudům znemožněno proti nezletilému, který nenabyl plné svéprávnosti vydat platební rozkaz, rozsudek pro zmeškání či rozsudek pro uznání. Nezletilí starší 15 let by nadto měli získat právo na doručování písemností vedle svých zákonných zástupců.

Nad rámec shora uvedených změn novela obsahuje návrh na úpravu započítávání částečného plnění na vnitřně strukturovaný dluh. Jinými slovy by mělo do budoucna dojít k záměně pořadí plnění spotřebitelských dluhů v prodlení. Nově by tak dlužník splácel nejprve náklady spojené s vymáháním pohledávky, poté jistinu, úroky a jako poslední úroky z prodlení.

Problematika dětských dluhů a dluhů obecně získává čím dál tím více na své závažnosti, zejména optikou nynější situace. Lze proto kvitovat s povděkem skutečností, že vláda zaměřila pozornost tímto směrem, a přestože navrhovaná úprava není tak úplně bez mezer (kritizováno je například, že nedojde ke zpětnému zániku dětských dluhů, či že nová úprava nedává věřitelům jednoznačnou záruku, že plošné odpouštění dětských dluhů bude zcela v souladu s péčí řádného hospodáře), i tak se rozhodně jedná o krok dobrým směrem.

Mgr. Bc. Denisa Brdlíková

založeno 1990

TOMAN & PARTNEŘI

ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘ

www.iustitia.cz

PARTNER PRO VÁŠ PRACOVNÍ I OSOBNÍ ŽIVOT

[TOMAN & PARTNEŘI advokátní kancelář, s.r.o.](#)

Trojanova 12
120 00 Praha 2

Tel.: +420 224 918 490

Fax: +420 224 920 468

e-mail: ak@iustitia.cz

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nefungující rozsah péče o dítě. Cesta přes využití terapie a dalších opatření podle ustanovení § 503 zákona o zvláštních řízeních soudních](#)
- [De iure traktor, de facto nákladní vozidlo, už ne tolik výhodná dualita](#)
- [Digitální důkazy z webu v soudním řízení: jak doložit, co bylo online zveřejněno?](#)
- [Pokuta 32 mil. EUR pro Dacia/Renault - evropské soutěžní úřady tvrdě došlapují na no-poaching. Měla by Vaše společnost být na pozoru?](#)
- [Rozdělení společného jmění manželů v případech výdělečné činnosti pouze jednoho z manželů](#)
- [Oběť znásilnění má nárok na peněžitou satisfakci](#)
- [Digitalizace AML povinností: jak technologie mění plnění povinností pro tisíce povinných osob](#)
- [\(Ne\)vypořádání předmětu řízení u soudního smíru](#)
- [Nové limity opatrovnického rozhodování v judikatuře ESLP a Ústavního soudu](#)
- [Mimosmluvní odměna při společném zastupování více osob](#)
- [Nepřiznané koalice](#)